

Rezultati nacionalnog istraživačkog projekta “Društvena online iskustva i mentalno zdravlje mladih”

poliklinika-djeca.hr/istrazivanja/rezultati-nacionalnog-istrazivackog-projekta-drustvena-online-iskustva-i-mentalno-zdravlje-mladih/

December 17, 2019

POLIKLINIKA ZA ZAŠTITU
DJECE I MLADIH GRADA ZAGREBA

Rezultati nacionalnog istraživačkog projekta “Društvena online iskustva i mentalno zdravlje mladih”

Kroz proteklu godinu Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, u suradnji s Gradskim uredom za zdravstvo Grada Zagreba i Društvom za komunikacijsku i medijsku kulturu, provela je **nacionalni istraživački projekt „Društvena online iskustva i mentalno zdravlje mladih”**. Učenici prvih i trećih razreda srednjih škola iz Osijeka, Zagreba, Rijeke, Splita i Dubrovnika (ukupno njih 1772) odgovorili su nam na brojna pitanja posebno osmišljenog upitnika na njima blizak način – putem tableta, a ispunili su i Beckov inventar. Osim učenika gimnazija i strukovnih škola, stručni suradnici podijelili su s nama svoja razmišljanja, iskustva i potrebe.

Život na društvenim mrežama

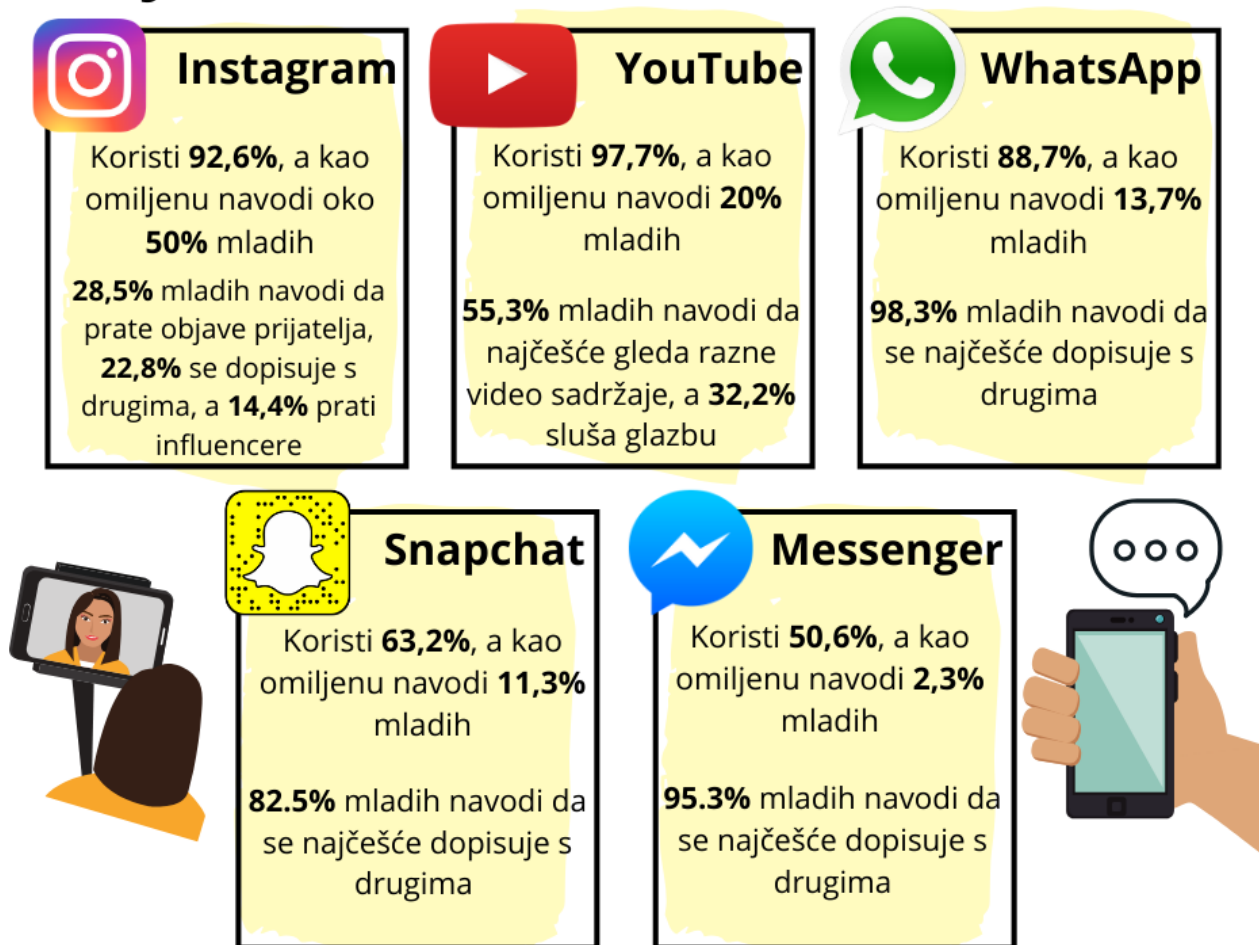
Gotovo svi adolescenti **imaju pristup internetu od kuće (99.5%)**, 95.1% putem mobitela, a 77.9% u školi. **Svaki treći adolescent društvene mreže koristi od 3 do 5 sati dnevno, a svaki peti adolescent više od 5 sati dnevno.**

Čim stigne notifikacija, gotovo svaki drugi adolescent odmah provjerava društvene mreže, svaki treći provjerava ih nekoliko puta dnevno, a **svaki peti adolescent društvene mreže provjerava STALNO**, bez obzira na to je li stigla notifikacija ili ne.

Od svih društvenih mreža, najviše mladih koristi **YouTube – 97.7%**, zatim Instagram – 92.6%, WhatsApp – 88.7%, Snapchat – 63.2% te Facebook Messenger – 50.6%.

Instagram je društvena mreža na kojoj polovina mladih provodi najviše vremena – oko 50% njih, zatim YouTube – 20%, WhatsApp -13.7%, Snapchat – 11.3%, Facebook messenger – 2.3%, a Facebook svega 0.6 % adolescenata.

Najčešće korištene mreže adolescenata

(Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, 2019)

Slika 1. Korištenje društvenih mreža i online aktivnosti

Kad se počinje stvarati digitalni identitet?

Gotovo svaki četvrti adolescent otvorio je prvi profil na društvenoj mreži s 12 godina, a oko 30% adolescenata otvorilo je prvi profil na društvenoj mreži s 10 ili manje godina, iako je za otvaranje profila kod većine društvenih mreža dobno ograničenje 13 godina. **Prije 10. godine profil je otvorilo 17.5% mladih.** Najveći broj mladih (68.7%) otvorilo je prvi profil na Facebooku. **Svaki drugi adolescent ima više od jednog profila na Instagramu.**

Trećini mladih prvi profil otvorio je netko drugi, u najvećem broju slučajeva (47.2%) su to bili **roditelji**, zatim braća ili sestre (22.3%), prijatelji (21.1%) te drugi članovi šire obitelji (2.8%).

Što se događa iza malog ekrana?

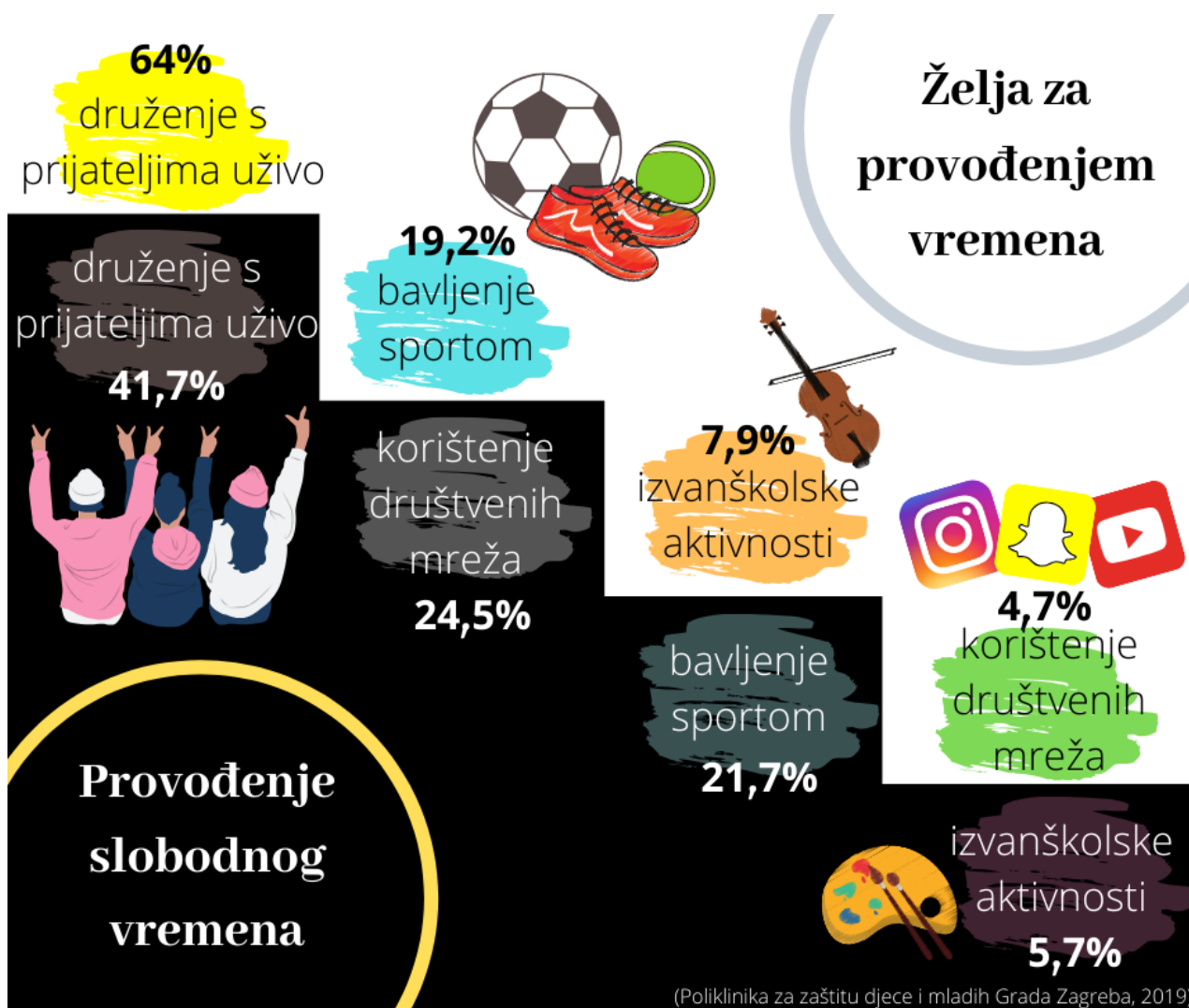
S osobom s kojom su se upoznali online dopisivalo se 68.3% sudionika.

Svaki deseti adolescent smatra da ima više prijatelja online nego u realnom životu.

Svaki treći adolescent smatra barem neke svoje online prijatelje pravim prijateljima.

Bivšeg ili sadašnjeg partnera 13% adolescenata je upoznalo putem društvenih mreža.

Na Slici 2 prikazano je kako bi mladi željeli provoditi slobodno vrijeme te kako ga zapravo provode. Iako bi manje od 5% njih najradije odabrali društvene mreže, svaki četvrti adolescent tako provodi većinu svog slobodnog vremena.

Slika 2. Provođenje slobodnog vremena i želja za provođenjem slobodnog vremena.

Jesu li opasnosti samo u online svijetu?

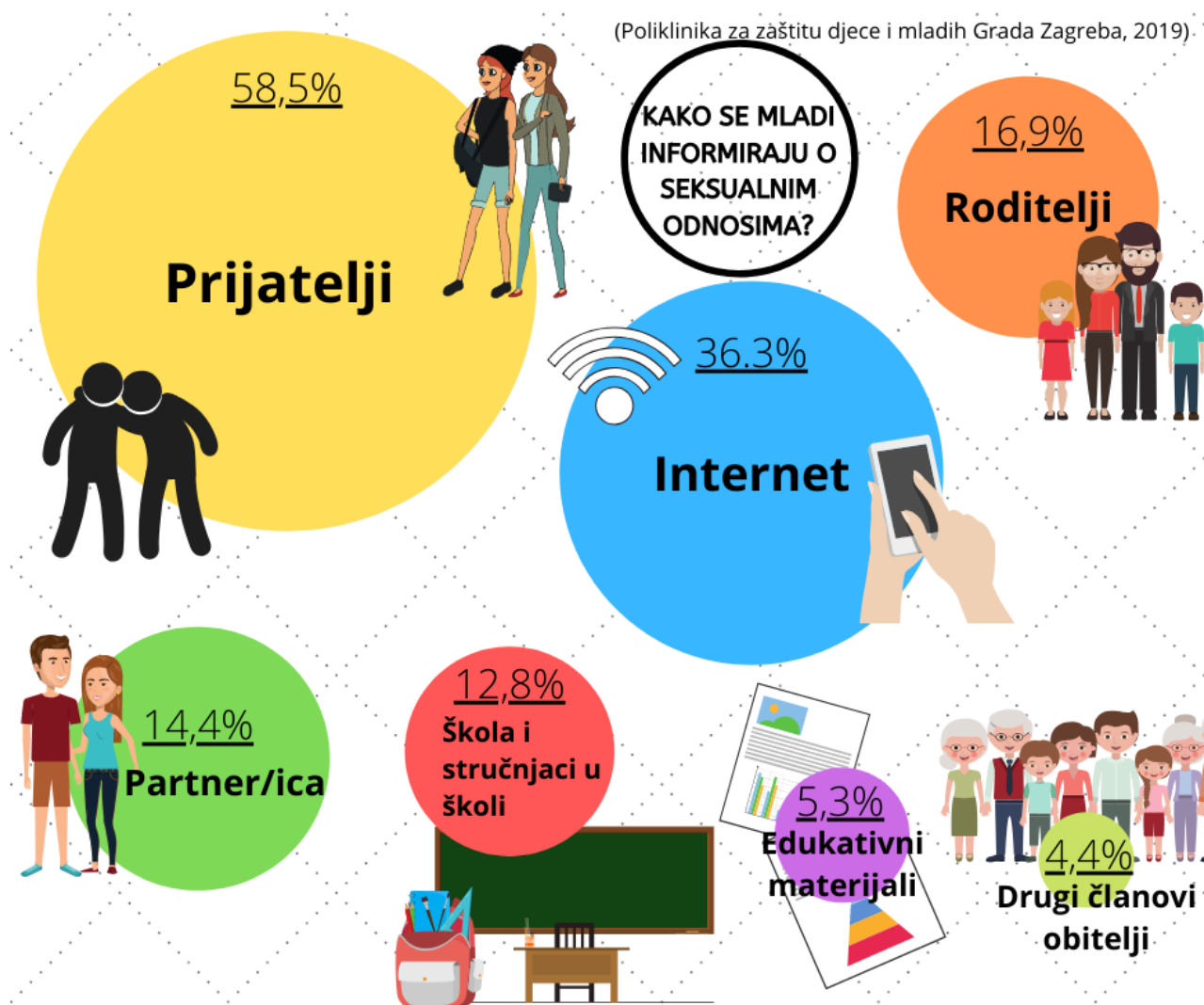
Većina mladih u uzorku izvještava o barem jednom rizičnom ponašanju.

Svaki treći adolescent u uzorku je stupio u spolni odnos, u dobi od 14 godina (11.1%) do 17 godina (25%). Najčešća dob stupanja u prvi spolni odnos je 16 godina.

U Hrvatskoj je 565 adolescenata, odnosno 35% mladih otišlo na susret sa osobom koji su upoznali putem društvenih mreža

KAKO SE MLADI INFORMIRAJU O SEKSUALNIM ODNOSIMA?

O seksualnim odnosima mladi u najvećoj mjeri razgovaraju s prijateljima (58.5%). Više od trećine mladih se informira putem interneta, zatim kroz razgovor s roditeljima i partnerima, a u školi tek 12.8% njih traži i dobije informacije.

SEXTING

Sexting je slanje ili primanje ili prosljeđivanje seksualno sugestivnih ili eksplicitnih sadržaja, koji uključuju pisane poruke, osobne ili tuđe fotografije i video-uratkne, putem mobitela ili interneta

(Barrense-Dias i sur., 2017; Gordon-Messer i sur., 2013)

Barem jednom:

- o 58.6% adolescenata primilo je poruke seksualno izazovnog sadržaja,
- o 52.4% adolescenata primilo je seksualno izazovne fotografije ili video,
- o 10.8% adolescenata primilo je seksualno izazovne fotografije ili video sebe,

o 19.7% adolescenata primilo je seksualno izazovne fotografije ili video partnera,

o 50.5% adolescenata dobilo je seksualno izazovne fotografije ili video poznanika.

Svaki četvrti adolescent je najčešće primio seksualno izazovan materijal putem Snapchata ili Instagrama.

Pod utjecajem alkohola seksualno izazovan materijal razmjenjivao je gotovo svaki deseti adolescent.

Nakon primanja seksualno izazovnog materijala **najveći broj sudionika, skoro 40% barem je jednom uzvratilo. Gotovo polovina adolescenata (43.7%) nikad nije rekla pošiljatelju da prestane bez obzira na to kako su se osjećali.**

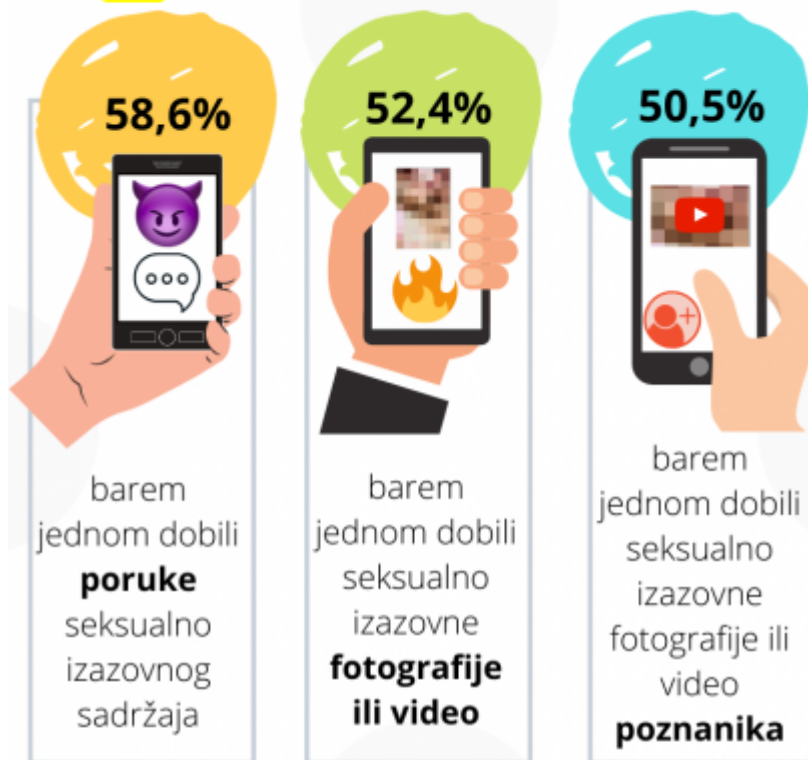
Kada se adolescente pita o slanju, poruka svega 5.8% njih barem jednom je slalo seksualno izazovnog poruke, više dečki nego cure. Mladi razlikuju slanje i prosljeđivanje, tako da **17% adolescenata kaže da su prosljeđivali seksualno izazovan video ili fotografiju poznanika bez pristanka.**

S obzirom na to da velika većina mladih kaže da seksualno eksplicitne sadržaje prima od vršnjaka, pitanje je kako ih je više od 60% primilo takve sadržaje, a manje od 6% slalo, odnosno manje od 20% prosljeđivalo. Zašto je mladima slanje i prosljeđivanje toliko različita kategorija, samo su neka od pitanja koja otvara ovo istraživanje.

SEXTING KOD ADOLESCENATA

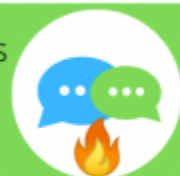

46.2% adolescenata primilo je seksualno eksplicitni materijal preko društvenih mreža.

17% adolescenata je prosljedilo seksualno izazovan video ili fotografiju poznanika bez pristanka.

42,3% adolescenata razmjenjivalo s drugima seksualno izazovne poruke/fotografije/videe

16,7% s jednom osobom

17% s tri ili više osoba

3,3% s potpuno nepoznatima

40% barem je jednom uzvratilo na dobivene seksualno eksplicitne sadržaje

43,7% nikad nije reklo pošiljatelju da prestane slati seksualno eksplicitne sadržaje

(Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba. 2019)

Od mladih koji su sextali, 16.7% je to činilo samo sa jednom osobom, 17% s tri ili više osoba, a 3.3% s potpuno nepoznatima.

Mladići više od djevojaka šalju seksualno eksplicitne sadržaje, drugih, sebe, partnera i poznanika s pristankom te osobe ili bez.

SEXTORTION

Sextortion je oblik ucjene koju počinitelj obavlja putem interneta i uključuje neki oblik prijetnje, najčešće da će objaviti ili proslijediti seksualno eksplicitne fotografije žrtve ako se žrtva na neki način ne uključi u daljnje seksualne aktivnosti (Wolak, 2017)

Gotovo svaki peti adolescent sextao je pod nagovorom ili prisilom.

Nagovor je najčešće vršen od strane partnera/ice, potom od strane prijatelja, nekoga tko im se sviđa i poznaju ga uživo, od nekoga tko im se sviđa i ne poznaju ga uživo.

Sa znatno starijom osobom seksualno izazovan materijal razmjenjivalo je 100 sudionika (5.4%). Od tih 100, njih 87 navodi da je to činilo dobrovoljno, 7 na nagovor te 6 pod prisilom. Može li adolescent zaista dati zreli pristanak i dobrovoljno se upustiti u sexting s odraslom osobom? Što stvara dojam dobrovoljnosti takvih aktivnosti?

SEXTORTION KOD ADOLESCENATA

(Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, 2019)

13.4%

poslalo seksualno
izazovan materijal
na nagovor

4.4%

poslalo seksualno
izazovan materijal
pod prisilom

5.4% adolescenata razmjenjivalo je seksualno eksplicitni sadržaj sa znatno starijom osobom, od toga...

87% dobrovoljno

6% pod prisilom

7% na nagovor

68,3% mladih dopisivalo se s osobom koju su upoznali online

34,5% mladih je otišlo na susret s osobom koju su upoznali online

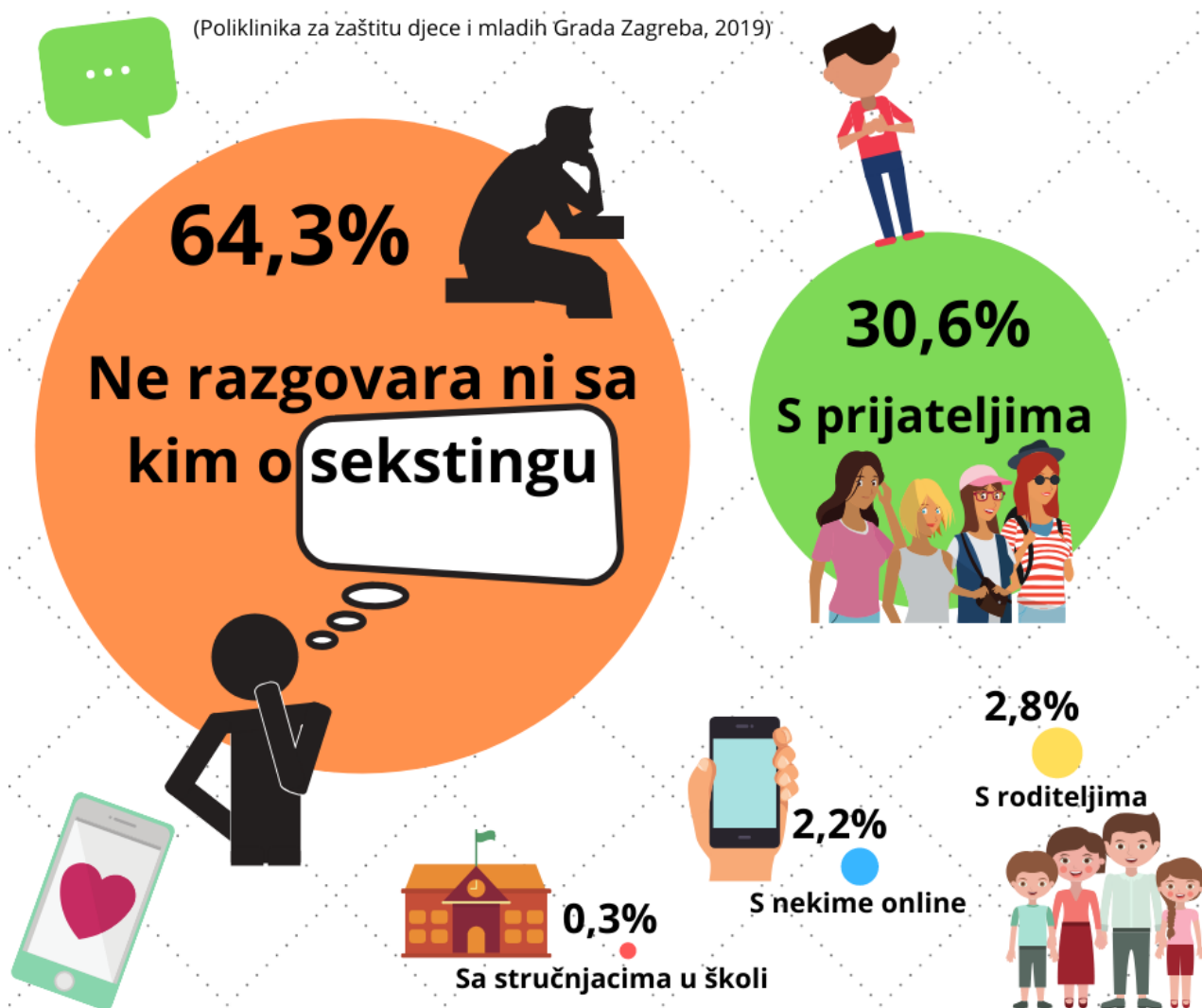
Zašto mladi sextaju?

Kao najčešći razlog sekstinga sudionici navode flertanje s drugom osobom, potom da osjete seksualnu uzbuđenost, povećanje intimnosti s drugom osobom, „spetljavanje“ s drugom osobom, da se osjete poželjno, da provjere izgledaju li privlačno, u zamjenu za neku uslugu, da povrijede nekoga te u zamjenu za novac ili darove.

Većina adolescenata navodi da se dok sextaju osjećaju ugodno – seksualno uzbuđeno, sretno, znatiželjno, privlačno, zadovoljno, a od neugodnih emocija navode da se osjećaju nesigurno, sramežljivo, zabrinuto, zbunjeno, nelagodno, umorno, osjećaju grižnju savjesti i ljutnju.

Mladići se tijekom sekstinga češće osjećaju euforično, hrabro, opušteno, privlačno, razigrano, uzbuđeno, mirno, sretno, zadovoljno, ali i frustrirano, iscrpljeno, ljubomorno, ljuto, tužno, umorno i usamljeno. Djevojke češće osjećaju gađenje.

Kome se mogu povjeriti ili gdje smo mi odrasli?

Više od polovine mladih o sextingu ne razgovara ni sa kim, oko trećine mladih razgovara s prijateljima, 2,8% s roditeljima, 2,2% s nekim preko interneta, a **0,3% sa stručnjacima u školi**. U odnosu na rezultate informiranja o seksualnim odnosima, primjetna je razlika u osobama kojima se mladi obraćaju, kao i činjenica da se obraćaju nekome manje nego što se informiraju.

Sexting i mentalno zdravlje

Narušeno samopoimanje adolescenata povezano je s dopisivanjem s osobama online koje **ne poznaju**.

Pokazuje se da je primanje, slanje i prosljeđivanje seksualno sugestivnih poruka/fotografija/videoa, sextanje **pod prisilom i nagovorom**, sextanje sa **znatno starijom osobom, susretanje s nepoznatim osobama, rizična ponašanja u realnom životu** (cigarete, marihuana, alkohol, stupanje u nezaštićene seksualne odnose, klađenje, lutrija, kockanje) umjereno povezano s iskazivanjem ometajućih ponašanja, odnosno eksternaliziranih teškoćama kod adolescenata u vidu **agresivnosti, suprotstavljanja, teškoća u odnosima s drugima, kršenju normi i pravila**.

Također, adolescenti koji sextaju **pod prisilom i nagovorom**, traže od pošiljatelja da **prestane ili ignoriraju** primljene sadržaje imaju snažnije i češće doživljaje **ljutnje**, teže se nose s doživljajem i kontrolom ljutnje, a što se može manifestirati kroz eksternalizirane ili internalizirane teškoće.

Adolescenti koji iskazuju druga **rizična ponašanja** (cigarete, alkohol, cigarete, marihuana, alkohol, stupanje u nezaštićene seksualne odnose) te odlaze na **susrete s nepoznatim osobama** također imaju više **teškoća u kontroli ljutnje** i vjerojatnije će se manifestirati kroz internalizirane ili eksternalizirane teškoće vidljive u ponašanju.

Dopisivanje s nepoznatim osobama online, doživljaj njih kao prijatelja, primanje seksualnih sadržaja na društvenim mrežama, kao i primanje slika i videa o sebi te pokušaji zaustavljanja sextinga, odnosno traženje od pošiljatelja seksualnih sadržaja da prestane, su iskustva mladih povezana sa simptomima anksioznosti i depresivnosti kod adolescenata (s depresivnosti se povezuje i pušenje cigareta).

Primanje seksualno izazovnih poruka i fotografija, ali i fotografija sebe i/ili partnera, slanje fotografija sebe i prosljeđuju fotografije partnera (sa ili bez pristanka) povezano je sa **suicidalnim mislima**. Najveća povezanost sa suicidalnim mislima se pokazala kod mladih koji sextaju na nagovor i pod prisilom kao i kod onih koji sextaju sa znatno starijom osobom.

Stručni suradnici u školi

S pojmom sextinga 40.7% stručnjaka u školama nije upoznato, isto toliko stručnjaka smatra da nije upoznato dovoljno, 85% kažu da se nisu sreli s tim u svojoj školi.

Četiri petine stručnjaka tvrdi kako im se učenici 1. i 2. razreda nikad nisu povjeravali vezano uz sexting, a 88.9% stručnjaka tvrdi kako im se učenici 3. i 4. razreda nikad nisu povjeravali vezano uz sexting.

Što se tiče iznude seksualno izazovnog materijala (sextortiona), u 1. i 2. razredu nitko se nije povjerio 92.6% stručnjaka, a u 3. i 4. razredu nitko se nije povjerio 96.3% stručnjaka.

Radionice i predavanja na ovu temu održani su u 44.4% škola, od toga trećina u 3. ili 4. razredu. Je li to zaista prevencija i kada bi se mogla ili trebala provoditi?

Gotovo svi stručnjaci (92.3%) iskazuju da bi željeli i da trebaju dodatnu edukaciju za svakodnevni rad.

Još jednom zahvaljujemo svim ravnateljima škola i kolegama u stručnim službama koji su nam omogućili da ovaj veliki nacionalni istraživački projekt uspješno provedemo. Također, zahvaljujemo skoro 1800 mladih koji su strpljivo i predano ispunjavali upitnike, ponudili nam širok uvid u njihov online život i naučili nas vrijednim lekcijama. Na nama je sada da to povjerenje opravdamo i budemo tu za njih.